

2. Кошанов А.К., Жатқанбаев Е., Болатханова З.А. Формирование государственного предпринимательства в Республике Казахстан в условиях смешанной экономики. – Алматы: 2019. С. – 35.

3. Кошанов А.К., Жатқанбаев Е., Болатханова З.А. Формирование государственного предпринимательства в Республике Казахстан в условиях смешанной экономики. – Алматы: 2019. С. – 74.

4. Назарбаев Н.А. Стратегия вхождения Казахстана в число пятидесяти наиболее конкурентоспособных стран мира. – Астана 2020. С. – 85.

Канжанова Ж.К., 3 курс (Е.А Букетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші - э.ғ.м, аға оқытушы Темирбекова Л.А.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ ЖАҢА ЖАҒДАЙЫ МЕН ҚАЗІРГІ ҚИЫНДЫҚТАРЫ

2021 жылы Қазақстан тәуелсіздіктің 30 жылдығын атап өтті. Бұл жаңа мемлекеттің қалыптасу уақыты, экономикалық реформалар кезеңі болды. Қысқа уақыт ішінде Қазақстан түрлі сипаттағы бірқатар дағдарыстарды еңсере алды. Сараланған, үдемелі және кезең-кезеңімен іске асырылатын экономикалық саясат ел халқының өмір сүру деңгейін едәуір арттыруға және сапасын жақсартуға, экономикалық өсу мен қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз етуге, индустриялық-инновациялық даму үшін инвестициялар тартуға жағдай жасауға мүмкіндік берді. Экономиканың орнықты өсуі индустрияландыру жолымен әртараптандыруды жеделдету және инфрақұрылымды дамыту, ең алдымен адами капиталдың бәсекеге қабілеттілігін арттыру есебінен қамтамасыз етілуге тиіс. Әртараптандыру барысында экстенсивті, шикізаттық даму жолынан индустриялық-инновациялық дамуға көшу әлі де жүзеге асырылуда.

Экономиканың тұрақты өрлеуінің негізі капиталға салынған инвестициялардың ауқымды өсуі болды. Егер 2005 жылы негізгі капиталға салынған инвестициялар 1,8 млрд. долл. болса, ал 2021 жылы олар 64,2 млрд долларға жетті, яғни шамамен 36 есе өсті (кесте 1). Жалпы, тәуелсіздік жылдарынан бастап Қазақстан экономикасына 350 млрд. долл. астам тікелей шетелдік инвестиция тартылды [2].

Кесте 1

Негізгі капиталға инвестициялар серпіні (млн. долл.) [1]

	2005 жыл	2010 жыл	2015 жыл	2021 жыл
Негізгі капиталға инвестициялар	1875	24716	23478	64217
Жалпы тікелей шетелдік инвестициялар	7916	22246	14829	32475

Қазіргі уақытта пандемия мен тәртіпсіздікке байланысты экономикада жағдай өте күрделі болып көрінеді. ҚР-ның экономикадағы теңгерімсіздік:

- қаржылық емес сектор ресурстарының тапшылығы;

- жоғары инфляция, оған қарсы күрес монетарлық әдістермен бәсекелестік ортаның дамуын тежеуі мүмкін;

- банк жүйесінің сыртқы қарыз алуға жоғары тәуелділігін сақтау;

- сыртқы қарыздарды пайдалану тиімділігінің төмендігі;

- қаржы секторы мен тұтастай экономиканың белгілі бір теңгерімсіздігінде.

Қаржы секторы мен тұтастай экономиканың теңгерімсіздігінің себебі мемлекеттік ресурстарды тиімді пайдалану үшін топ-менеджерлердің жауапкершілігінің төмендеуі де болды. Үкіметтің экономиканы әртараптандыру және жаңғырту жөніндегі күш-жігеріне қарамастан, мұнай-газ секторы бұрынғысынша Қазақстанның экономикалық және индустриялық дамуының негізі болып табылады. ЖІӨ-дегі мұнай өндіру үлесі соңғы жылдар ішінде тұрақты түрде қысқарғанымен, оның төмендеуі ең алдымен жаңа кен орындарын, атап айтқанда Қашағанды іске қосудың кешіктірілуіне байланысты [2]. Бүгінгі таңда инновациялық технологиялар, дизайн, маркетинг, білім, ғылым, логистика, телекоммуникация, ақпараттық технологиялар қосымша құнды құруда шешуші рөл атқарады. Олар табысты дамудың басты шартына айналады.

Тәуелсіздіктің үшінші онжылдығы ішінде саяси үнемдеуде жаңа қиындықтар жинақтала бастады, егер Қазақстан болашақ сын-қатерлерге лайықты жауап бергісі келсе, оларды шешу қажет. Бірнеше фактор маңызды алаңдаушылық тудырады. Біріншіден, мұнай өндірудің жалғасып келе жатқан өсуімен бірге мұнай-газ секторындағы ахуал өзгере бастады. Мемлекеттің үш ірі мұнай жобасымен қарым-қатынасы берік болып қала береді, бірақ біртіндеп өзгеруде. Қазақстан экономикасының екінші проблемалық аймағы пайдалы қазбаларды өндіру секторы болып табылады. Қазақстан әлемдегі ең ірі уран өндіруші болып табылады және алтын, темір, хром, мыс, мырыш, ванадий және сирек жер элементтерін қоса алғанда, металдардың кең спектрінің орасан зор қорына ие. Алайда, 1991 жылдан бастап геологиялық барлау іс жүзінде жүргізілген жоқ, жаңа кеніштер аз ашылды және секторға салыстырмалы түрде шағын шетелдік инвестициялар тартылды. Үшіншіден, соңғы уақытта Қазақстан жалпы экономиканы жаңғырту үшін аз жұмыс жасады. Қазақстанның экономикалық географиясы экономиканы әртараптандыру және оның табиғи ресурстарға тәуелділігін еңсеру әрекеттерін қиындатады. Бәсекеге қабілетті өнімділігі жоғары жаңа секторларды құру халық тығыздығының төмендігі мен ірі экспорттық нарықтардан алыстығына байланысты Қазақстан сияқты елдерде мәні жағынан қиын.

Сонымен экономикаға қазір қолжетімді кредиттік ресурстар қажет екені анық, бірақ реттеуші ұстап отырған жоғары мөлшерлемелер кредиттеуді ынталандыруды тежейді. Қазақстан Ұлттық Банкі ақша-кредит саясаты құралдарының көмегімен экономиканы белсендірек ынталандыруы тиіс деп ойлаймыз. Фискалдық ынталандыру ішінара жүреді, бірақ жағдайдың күрделі екенін ескере отырып, салық салу тәсілдерін түзету орынды болар еді. Алда инфляциялық таргеттеу режимін дамыту, орта мерзімді кезеңде инфляция

деңгейін кезең-кезеңімен 3-4%-ға дейін төмендету жөнінде маңызды міндет тұр.

Әдебиеттер

1. ҚР стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі. Ұлттық статистика бюросы. – URL: <https://stat.gov.kz/official/industry/161/statistic/6>
2. Алшынбаев А.Ә. ҚР экономикалық негіздері. – Алматы: Талап, 2018. – 124.

Кулмағанбетов С.Р., 2 курс магистранты (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)

Ғылыми жетекші - э.ғ.к., профессор Хусаинова Ж.С

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖӘНЕ ӘЛЕМДЕГІ БЕЙНЕ ОЙЫН ИНДУСТРИЯСЫ

Қазіргі уақытта ойын индустриясы ақпараттық технологиялар саласындағы ең қарқынды дамып келе жатқан салалардың бірі болып табылады және мультимедиялық ойын-сауық нарығында негізгі орындардың бірін алады. 20 ғасырдың соңғы онжылдығы қарсаңында жаңа технологиялардың ашылуының арқасында ойын индустриясы белсенді түрде дамып, әлемдік нарыққа шыға бастады. Сол кездің өзінде әлемде компьютерлік ойындардың сатылымы шамамен 25 миллиард долларды құрады. Бүгінгі таңда ойын индустриясы негізгі ойын жүйелері мен әсіресе ойындардың үлкен сатылымдағы табысының арқасында жаһандық экономикаға айтарлықтай үлес қосуда. Мысалы, атақты Grand Theft Auto V әлем бойынша 130 миллионнан астам көшірме сатылып, орташа бағасы 40 долларды құрап, шамамен 5,2 миллиард доллар пайда әкелді. Осылайша, бір ойынның пайдасы кино тарихындағы ең көп табыс әкелген фильмнің табысынан асып түсті.

Қазіргі уақытта ойын индустриясы қаншалықты тиімді? Newzoo аналитикалық агенттігінің (Newzoo 2022 жаһандық ойындар нарығының есебі) мәліметтері бойынша, соңғы бес жылда әлемде ойын сатудан түскен кіріс 80%-ға немесе 68 миллиард долларға өсіп, 2022 жылы рекордтық көрсеткішке - 203,1 миллиард долларға жетті. Соңғы Newzoo-ның ғаламдық ойындар нарығы туралы есебіне сәйкес, Қазақстан ойын индустриясында 44-ші орында. Қазақстан 183 млн доллар кірісімен бейне ойындар нарығының кірісі бойынша Шығыс Еуропадағы алғашқы 5 елдің қатарына кіреді.

Ойын индустриясының әлемнің әртүрлі елдерінің экономикасындағы үлесін қарастырайық. 1-суреттегі диаграммаға сүйене отырып, ең тиімді ойын индустриясы Азияда (\$96,3 миллиард) және Солтүстік Америкада (\$54,3 миллиард) деген қорытынды жасауға болады. Керемет пайда, ең алдымен, екі фактормен - осы елдердің аумағында тұратын халықтың мөлшерімен және тұтынушылардың төлем қабілеттілігімен байланысты. Мысалы, Қытайда мобильді және онлайн ойындардың ең ірі провайдері болып табылатын Tencent Games сияқты ақпараттық алпауыттың табысы 2017 жылы 12,7 миллиард долларды құрады. Керемет табыс, ең алдымен, екі факторға-осы елдерде тұратын халыққа байланысты. елдер, тұтынушылардың төлем қабілеттілігі. Мысалы, Қытайда мобильді және онлайн ойындардың ең ірі провайдері болып табылатын ақпараттық алпауыт Tencent